

Гра в ляльки по-дорослому

Анатолій Юрченко

Комедія на грані фарсу й трагедії

Вистава для дорослого глядача

*Автор висловлює вдячність професору сценографії Павлу Босому
(Торонто, Канада) за ідею перетворення моноп'єси на лялькову виставу.*

1. Усі події та дійові особи є вигаданими, будь-які збіги — випадкові.
2. У п'єсі використані сатиричні й публіцистичні твори, що були надруковані автором у різні роки.

Дійові особи

Олександр Верченко, журналіст (артист живого плану й лялька).

Він же, але на тридцять років молодший (**молодий Верченко**, а також — **Актор**; артист живого плану й лялька).

Головний редактор (лялька).

Відвідувачка, близько 60 років (артистка живого плану й лялька).

Василь Азалевський, поет (лялька).

Нінель Володимирівна (артистка живого плану й лялька).

Степовий, режисер (лялька).

Сергій Васильович (лялька).

Місце дії

Місто Н.

Н-ський театр, який, як вважається, веде свою історію з дореволюційних (1917 р.) часів, готується з помпою відсвяткувати черговий ювілей. Дія п'єси відбувається в редакції місцевої газети. На сцені — кут редакційного кабінету: стіл з ноутбуком і телефоном, стільці, стелаж із книгами, блокнотами, газетними підшивками та ін. В іншому куті — шкіряний диван і журнальний столичок. На стінах — календар, дзеркало, мапа автомобільних доріг, саморобні (зроблені за допомогою комп'ютера) плакати:

Театр — тераріум однодумців.

Останній акт всесвітньоісторичної драми — комедія.

Порятунок потопаяючих — справа рук самих потопаяючих.

Театр починається з вішалки, але головне в ньому — буфет.

Не можеш зробити під редактора? Роби під себе!

Театр одного вахтера — альтернатива театру одного глядача.

Земля — колиска людства, але не можна вічно ходити в памперсах.

Не стріляйте в піаніста — він грає, як уміє.

Якщо ти прокинувся знаменитим, то вже вмер.

Плакати не вміщуються у кабінеті й розповзаються в просторі сцени. Місце для гри акторів — це редакційний кабінет, інша частина сцени (світ за стінами редакції) і зала для глядачів.

Усюди на сцені сидять наготові ляльки — майбутні персонажі вистави.

Дія перша

*Поки глядачі заповнюють залу, на сцені в живому плані вже працює артист, виконавець ролі **Верченка**. Сидячи за столом, стукає по клавіатурі ноутбука — пише. Час від часу встає, ходить, риється в блокнотах і підшивках, повертається до стола, знову пише.*

*Третій дзвінок. У глядацькій залі з'являється людина в блазнівському ковпаку (**АКТОР** — виконавець ролі **молодого Верченка**).*

АКТОР. До театру треба ходити з квітами. (*Іде до сцени, роздаючи квіти глядачам.*) До театру треба ходити з квітами, бо це добре. (*Примітка: тут і далі цей текст може звучати як "закадровий голос".*) І тільки той, хто жодного разу не був у театрі, ніколи не зрозуміє, чому ходити до театру — добре, а не ходити — погано...

На сцені, на столі Верченка, починає пілікати мобільний телефон, сигналізуючи про надходження СМС.

ВЕРЧЕНКО (*читає СМС, хапає звичайний телефон, знімає слухавку, набирає номер*). Сергію Васильовичу, це Верченко, доброго дня. Одержав вашу СМС. Навіщо мене завтра чекають в управлінні культури?.. Що? (*З розмаху б'є долонею об стіл.*) Що за стукіт? Це я зі стільця впав. Спасибі, мені зручно. От лежу на підлозі й з вами розмовляю. Ви зараз ще чим-небудь приголомшите, а я вже й так лежу. Та ні, кажіть — мені далі падати нема куди. Губернатор дав команду написати п'єсу до ювілею театру? А я отут до чого?.. Згадали, що в мене дві п'єси? А чому в нашому театрі не йдуть — не згадали?.. Звичайно, чорний гумор — що мені ще залишається!.. Сергію Васильовичу! Я готовий розмовляти серйозно. На відміну від вас. Я просто не в темі!.. Так, знаю: сиділи собі в деякому провінційному містечку два дрібних чиновники. А коли зовсім вже допекли рутини й канцелярщина... Як ви вважаєте, що зі мною зроблять, якщо я таке напишу? Знову почнеться: святотатствує! Тільки я їх як раз розумію! Я, мабуть, і свої п'єси писав тому, що дійшов до крапки. Ви готові допомогти?.. І Шабанов?.. Своїми

вирізками з газет?.. Добре, уявіть собі, за вашою допомогою я напишу навіть геніальну п'єсу — а наш театр візьме й зіпсує. Кому закричать "ганьба"? Театру чи авторові?.. Нічого страшного — от зараз встану з підлоги й надішлю до управління електронного листа: "спасибі" й "вибачте". До побачення (*починає стукати по клавіатурі*).

АКТОР. І це дуже добре, якщо ви йдете до театру. Та ще й з квітами. Це зразу підіймає вас у власних очах. І в театрі вам — добре. Тому що в театрі — своє особливе повітря. Як кажуть знавці — атмосфера. У рибному магазині, приміром, такої атмосфери немає. І в парфумерному — немає. У тролейбусі — немає. У вас вдома — ніколи не було! А в театрі — є. І ви сидите на своєму законному місці й дихаєте атмосферою. Ніхто вас не штовхає, не відпихає, не б'є ліктем у хребтину, не давить, не дихає в обличчя перегаром, не ставить на голову валізи, не хапає за хлястик, не висне... Гарно!

Під час цього монологу актор підіймається на сцену, знімає ковпак, перетворюється на молодого Верченка.

Ляльковий план — кожен з акторів веде свою ляльку.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Ти ба, який ти став, Олександрє Юрійовичу! (*Підходить до дзеркала, розглядає своє обличчя.*) Я й не гадав, що буду таким.

ВЕРЧЕНКО (*вдивляється, спізнаючи самого себе*). Яким — таким?! Кинь жартувати, Сашко! І в дзеркало нема чого дивиться — не панянка! Я й без дзеркала пам'ятаю, яким був тридцять років тому. І не дуже змінився, не вигадуй! Краще одразу кажи, чого приперся! Бачиш же — пишу!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Ти диви! А темперамент все той же! Знаєш, радує. Темперамент. Хватка! Очі, як і раніше, молоді! Але ти пишеш, а сам увесь час мене згадуєш. Ну... самого себе... тридцять років тому. От я й тут. До речі, я всі твої чудові якості перелічив?

ВЕРЧЕНКО. На що натякаєш?! Що в мене роздвоєння особистості?

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Цікава думка! А коли в тобі совість говорить — це теж роздвоєння особистості?

ВЕРЧЕНКО. Ось як!.. Це ти — совість?! Нагромадив діл тридцять років тому...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А з совістю таке трапляється — вона й через тридцять років прокинутися може. І ще невідомо, хто й чого нагромадив.

ВЕРЧЕНКО. Добре, Сашко, добре, я й нагромадив. І досить! Я — працюю. А ти знай своє місце.

Знову живий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Ти правий. Громадяни, займайте місця відповідно до куплених квитків! (*Прямує до авансцени, сідає скраєчку, звисивши ноги до партеру, перетворюється на актора, що читає "закадровий текст".*)

АКТОР. І це теж дуже добре, коли в людини є своє законне місце. Навіть у потязі на вашому місці вже може хто-небудь сидіти. Навіть у потязі хтось буде розмахувати точнісінько таким квитком, як у вас, на те ж саме місце. А в театрі — ні. І вам добре. Хоча ви нікуди й не виїжджаєте... І добре, що потихеньку гасне світло. Інакше хто-

небудь міг би помітити, яким беззахисним стало ваше обличчя. І добре, що відкривається завіса й тепер усі можуть дивитися не на вас, а на актора, що виходить на сцену й подає першу репліку.

ВЕРЧЕНКО (*проглядає на екрані ноутбука те, що встиг написати, знову знімає слухавку, набирає номер*). Доброго дня, Нінель Володимирівно. Так, Верченко. Пишу. Про наш театр... Так, до ювілею... Ні, про це не треба — не треба про великих! Забудьте, що ви мистецтвознавець. Пам'ятаєте, як пішов головний режисер Кравченко й прийшов на його місце Степовий?.. Та ні, ще зовсім не "сто років"! Ну... мабуть, тридцять — не більше. Та й ми з вами... ще можемо... (*сміється*) що-небудь згадати. Що мене турбує? Те, про що я, хлопчак, тоді не замислювався. Але коли оглядаюся — знаєте, що здається? Що була рука режисера. Може бути, самого Степового. Може бути... не знаю. А ми з вами, немов дві маріонетки, зіграли заздалегідь зрежисовану п'єсу, нас смикали за ниточки, а ми уявляли себе живими постатями, від яких щось залежить... Так, можливо... можливо, й сам Степовий був такою ж маріонеткою, і його теж хтось смикав за ниточки... Ви мені запропонували тему, а я як раз подумував про статтю — про стан культури в місті. І вирішив: лико в рядок... А як "пішли" самого Степового, пам'ятаєте? А режисерів після нього? А директорів, яких то призначали, то гнали геть?.. Ні, Нінель Володимирівно, я ще тільки наближаюся до віку мудрості. Але я повинен хоча б спробувати докопатися... Так, гаразд. Це я прошу мене вибачити. До побачення.

Кладе слухавку.

Ляльковий план. *Входить головний редактор (ляльку головного редактора веде молодий Верченко).*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. Що за чортівня, Олександрє Юрійовичу? Чому телефон постійно зайнятий? Де обіцяна стаття?

ВЕРЧЕНКО (*в живому плані; незворушно, набираючи на клавіатурі текст*). Працюю, Євгенію Миколайовичу.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. Але ж ви розумієте, я запланував для неї дві смуги, завтра ранком вона повинна бути на верстці!

ВЕРЧЕНКО (*незворушно*). Буде.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. А я коли її буду читати?

ВЕРЧЕНКО (*незворушно*). Якщо бажаєте, сьогодні ж. Надішлю електронною поштою.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. Надішліть. А чому інших журналістів немає?

ВЕРЧЕНКО (*незворушно, продовжуючи набирати текст*). Тому й немає, що ви мені дві смуги віддали.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР (*сміється*). Добре, Олександрє Юрійовичу, натхнення! (*Йде.*)

ВЕРЧЕНКО. До побачення. (*Знову знімає слухавку, набирає номер*). Сергію Васильовичу... Так, спасибі, з підлоги вже встав. А що, знову падати прийдеться?.. Я про ідею п'єси. Вони що, серйозно вважають, якщо негайно поставити п'єсу про славне

минуле, все зміниться й зараз?.. Конкурс?.. І премія?.. Ну, якщо ще й гроші, борзописці знайдуться. Тільки, боюся, ніхто навіть не згадає, що насправді це був живий театр, а не музейний експонат. Живі люди, яки закохувалися, сварилися, ображалися, прощали, а мабуть, і не прощали, яким потрібно було їсти, пити, заробляти гроші. Боюся, потягнуть на сцену хрестоматійні малюнки. Помпезний Лев Толстой розмовляє з нашою акторкою-легендою... І вийде на сцену витягнутий з нафталіну Толстой — персонаж музею воскових фігур. А з іншого музею — акторка-легенда... Ну й куди ви мене штовхаєте?.. Так? Спасибі, що вірите, але... навіть якщо Шабанов засипле мене газетними вирізками з голови до ніг, а ви обкладете з усіх боків монографіями... Тільки сірника кинути. Уявляєте видовище? Стоїть людина, обсипана паперами, обкладена монографіями, — і тільки одного сірника!.. Джордано Бруно, що гине на вогнищі за ідею живого театру... Та ні, Сергію Васильовичу, це я згорячу, напевно, а в мене стаття на комп'ютері холоне. До побачення. *(Повертається до роботи.)*

Входить відвідувачка.

Ляльковий план.

ВІДВІДУВАЧКА. Можна?

ВЕРЧЕНКО *(в живому плані; не відриваючись від роботи)*. Вже немає нікого.

ВІДВІДУВАЧКА. А ви?

ВЕРЧЕНКО. Я... В мене робота термінова.

ВІДВІДУВАЧКА. А ви — Олександр Юрійович? Так? Мені сказали, якщо хто й допоможе — тільки ви.

ВЕРЧЕНКО *(не відриваючись від роботи)*. Завтра приходьте.

ВІДВІДУВАЧКА *(починає плакати)*. Я до завтра не доживу.

ВЕРЧЕНКО. Сідайте. Що трапилося?

ВІДВІДУВАЧКА *(ридаючи)*. На мене сусід псування наводить.

Мерхне світло. Задник сцени перетворюється на екран театру тіней. Унизу, неспроможна вирватися, у жаху шарахається маленька жіноча фігура. Величезна чоловіча фігура, піднімаючись над нею, робить руками страшні паси, від яких фігурка намагається увернутися. На цьому фоні триває діалог.

ВЕРЧЕНКО. Припиніть плакати! Чим вам газета допоможе?

ВІДВІДУВАЧКА *(крізь ридання)*. А ви про нього напишіть — він злякається й перестане!

ВЕРЧЕНКО. Голубонько! Газета тільки післязавтра вийде! До міліції йдіть, зараз же!

ВІДВІДУВАЧКА. Була! Дільничний приходив — не злякався він! Навпаки — сьогодні ж, вчуваю, до труни мене зведе!..

ВЕРЧЕНКО *(заспокійливо)*. Ну тоді до церкви — до батюшки.

ВІДВІДУВАЧКА. А він злякається?

ВЕРЧЕНКО. Хто? Батюшка?

ВІДВІДУВАЧКА. Ні, сусід. Він батюшки злякається?! Олександрє Юрійовичу, дорогоцінна моя людино, але ж газета краще! Її всі бояться!

ВЕРЧЕНКО. Як вас кличуть?

ВІДВІДУВАЧКА. Степанида Маркелівна. А навіщо ім'я?..

ВЕРЧЕНКО. Ну повинен же я знати, як до вас звертатися. Степанида Маркелівна. Я ж сказав: газета вийде тільки післязавтра. Потрібна вам буде ця публікація... посмертно?..

ВІДВІДУВАЧКА. Та що ви таке кажете, Олександрє Юрійовичу! Як це... посмертно?! Як таке можна казати! Посмертно! Не буде — посмертно! Я вже все придумала! Я зараз від вас додому прийду й скажу йому, цій чорній людині, що про нього сам Олександр Юрійович у газеті напише!

ВЕРЧЕНКО. Ні, Степанидо Маркелівно, ми інакше зробимо. *(Встає, повертається до екрана, робить декілька пасів.)* Вгамуйтеся, чорна людина! Дай спокій Степаниді Маркелівні. Ізгинь! *(Велика фігура на екрані зникає, екран повільно гасне, на сцені загоряється повне світло.)* Все. Можете спокійно йти додому.

ВІДВІДУВАЧКА. І сказати сусідові?

ВЕРЧЕНКО. Навпаки! Сусідові — ні пари з вуст, інакше не допоможе! Ідіть!

ВІДВІДУВАЧКА *(у прострації встає зі стільця, виходячи, раптом обертається)*. А якщо через якийсь час він знову почне?..

ВЕРЧЕНКО *(приречено)*. Прийдете знову...

Живий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО *(з'являється з-за куліс)*. Ну ти даєш, Олександрє Юрійовичу, геній!

ВЕРЧЕНКО. А ти б узявся писати?

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Напевно, ні. Хоча *(зненацька сміється)*... як подати!

ВЕРЧЕНКО. Молодий ти ще, Сашко. А що потім?.. З її сусідом лаятися? Так це якщо він дурний. А якщо розумний?! Розумний — той одразу до суду піде. Адвоката-крючкотвора найме. А той і мене, й редакцію догола роздягне. Смішно, так?.. А даму цю хоч одним необережним словом зачепити?! І вона в суд піде!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Як — вона? Якщо публікація — на її захист?

ВЕРЧЕНКО *(сміється)*. Часи змінилися, Сашко! Напиши про кого-небудь у хвалебній статті — "шляхетна сивина на скронях"! І все! Або спасибі, або — позов.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. За що?!

ВЕРЧЕНКО. А за те! Автор підкреслив у публікації, що я вже не молодий, а тим образив мої честь і гідність, а також завдав шкоди ділової репутації. І ще невідомо, що суд вирішить.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Як же ви тепер пишете?!

ВЕРЧЕНКО. А... по-розумному, Сашко. Все! І ти теж завтра приходь *(сідає за роботу)*.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Пиши, Юрійовичу, пиши, а я цей театр хочу до кінця подивитися.

Знову перетворює на актора, що читає "закадровий текст", звертається до глядачів.

АКТОР. І дуже добре, що ви — у театрі. І що гасне світло. І все тепер дивляться не на вас, а на актора, що подає першу репліку... Хоча її й не чути. Тому що саме в цю мить відчиняються двері й запізнілі глядачі, гучно пихкаючи, ідуть навшпиньках до своїх і не своїх крісел. Але вам все одне добре. Тому що ви в театрі. Та й ще із квітами. Ви сидите й вибираєте акторку, щоб вручити їх після вистави.

Ляльковий план.

ВЕРЧЕНКО (*звертається до свого alter ego й глядачів*). Мене дійсно це мучить — що ми повинні любити? Театр? Чи легенду про нього? Це ж так просто. Зробити мрійливі очі й вимовляти із придином: театр... колиска... наша гордість... на всі часи...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО (*виходить з образу актора, що читає "закадровий текст", бере ляльку, звертається до "самого себе", що старіше на тридцять років*). А навіщо, якщо я не хочу — із придином?! Дивися — й кіно є, й телебачення, й DVD, і Інтернет!.. А людям, як і раніше, потрібен театр! І не для того, щоб потім вимовляти із придином: учора був у театрі!..

ВЕРЧЕНКО. Іноді я гадаю: який чорт заніс мене в це благословенне місто?..

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Браво! Але до чого отут місто?! Ти ж, тобто я, і тоді розумів: моє покликання — соціальна журналістика. А люди скрізь страждають, радіють, переживають перемоги або поразки однаково...

ВЕРЧЕНКО. Але скоро почало здаватися, що навіть страждають і радіють тут якимось інакше. Занадто пишаються своєю дореволюційною архітектурою — а від неї майже нічого не залишилося! Своєю першою — ледве не першою у світі! — трамвайною лінією...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І де вона?! Де все? Майже нічого немає!

ВЕРЧЕНКО. Зате привід для гордості є!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І, нарешті, понад усе — театром...

ВЕРЧЕНКО. Але ж він є!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Хоча його теж майже нема! "Шкода, — сказали мені, — що ти не приїхав раніше — до того, як у нас театр перебудували. Оце був театр — паризька Гранд-Опера в мініатюрі..."

ВЕРЧЕНКО. Виявилось, театр за якоюсь своєю примхою побудував відомий у тутешніх місцях купець-меценат Зозуля. З усім своїм купецьким розмахом побудував: а от хоча Гранд-Опера — і все отут!

Грають репризу.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А йому сказали — тобі грошей не вистачить!

ВЕРЧЕНКО. А він у відповідь — а все одно будуйте Гранд-Опера!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Тільки малесеньку — щоб грошей вистачило!

ВЕРЧЕНКО. Але, як не дивно, незабаром зробив цю Гранд-Опера ще одним своїм прибутковим підприємством.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І театр вийшов дуже цікавий усередині.

ВЕРЧЕНКО. А зовні виглядав сарай сараєм, і бути б йому в новітні часи в найкращому разі яким-небудь будинком культури яких-небудь харчовиків...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Якби не одне "але".

ВЕРЧЕНКО. Саме так — "але"! Бо в ті ж часи немов з нізвідки виникла й місцева трупа. Ось і питання: а що ж було первинним — курка чи яйце? Театр чи трупа стали справжньою славою цього міста?..

Живий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І до театру я врешті-решт вибрався. На звичайну виставу — із поточного репертуару.

ВЕРЧЕНКО. От тільки... публіки було обмаль. Виставу затримали на п'ять хвилин, потім ще на п'ять...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але я не нудився — я розглядав залу.

ВЕРЧЕНКО. Від Гранд-Опера купця Зозулі дійсно нічого не залишилося.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але зала була непогана.

ВЕРЧЕНКО. Так, сучасна, але затишна й приємна.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Приваблива — щоб дивитися отут гарні вистави.

ВЕРЧЕНКО. А потім... грюкнули двері й, тупотячи чоботами, залу заповнила рота бійців, від яких пахло гуталіном і казармою... (*Сідає до столу, працює.*)

Молодий Верченко знову перетворюється на актора, що читає "закадровий" текст.

АКТОР. А вистава йде. І поступово всі глядачі займають місця. І поступово виходять на сцену всі артисти, що навіть спізнилися. І їх стає більше, ніж глядачів у залі. І їм теж стає добре. Тому вони починають співати. І це теж добре. Тому що через спів не чути, як встає й іде перший глядач. Потім другий. Третій... І залишаються тільки артисти на сцені та ще й ви в залі. Та ще й з квітами... Схаменувшись, ви даруєте квіти своїй супутниці й, як всі, разом з нею навшпиньках виходите із зали й з театру. Перехожі дивляться вам услід. Мабуть, ваша супутниця — акторка, що ви повели просто зі сцени?.. А десь там триває вистава. А мабуть, вже й ні. Тому що актори теж люди. Їх теж хтось десь чекає. І що з того, що вам було добре?.. Вічно добре не буває.

ВЕРЧЕНКО. Цікаве місто, подумалося мені. Так пишатися своєю втраченою Гранд-Опера, так ностальгічно розповідати про неї — і при цьому не ходити до театру?.. Ні, не театральне місто.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але вже влітку я засумнівався. Один за одним приїхали три гастрольних театри, кожен привіз з десяток вистав, кожен працював рівно місяць, але майже щодня був аншлаг.

ВЕРЧЕНКО. І одного разу Віра Монастирська, завідувачка відділу культури газети, запитала мене: чи не погоджуся я написати театральну рецензію на одну з гастрольних вистав?..

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Перша моя рецензія зразу потрапила на редакційну "дошку пошани". І почався мій театральний роман. Я заробляв на життя "зобов'язалівкою", що була потрібна відділу, а рецензії для іншого відділу — це було хобі... за яке ще й гроші платили.

Дзвонить міський телефон на робочому столі.

ВЕРЧЕНКО *(знімає слухавку)*. Так, редакція... Від вашого будинку не вивозять сміття? До КРЕПу зверталися?.. Вважаєте, краще одразу до редакції? Добре, диктуйте адресу, на завтра надішлемо до вас бригаду журналістів на прибирання. *(Молодий Верченко здалеку показує великий палець.)* ...Як моє прізвище? Бендер-Задунайський... Ні, нічний охоронець. *(Молодий Верченко показує два великих пальці.)* Робочий день закінчився — я кабінети оглядаю... Добре, ранком передам головному редактору. Якщо не забуду. *(Кладе слухавку, одразу лунає новий дзвінок.)* Бендер-Задунайський слухає!.. Ні, Нінель Володимирівно, це я, Верченко, вибачте... Ні, не жартую. Вірніше, жартую, але не гадав, що це ви. Вирішив, що це знову той скаржник. Ні, не буду я в статті на вас посилалися. Етику, Нінель Володимирівно, здається, не тільки журналістам викладали, але й мистецтвознавцям... І це все?.. А я вже вирішив, що ви готові мені щось розповісти... Так?.. Так, до побачення. *(Підсуває стілець до стелажа, підстеливши газету, встає на сидіння, риється в паперах на верхній полиці.)*

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я продовжував писати рецензії. Спочатку на вистави гастролерів, потім мені запропонували написати рецензію на прем'єрну виставу нашого театру. Потім ще на одну.

ВЕРЧЕНКО *(папери раптово розсипаються, один з них він ловить в повітрі.)* Ти диви, а я й забув про неї!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Дай, Юрійовичу, дай подивитися!

(Читає зі сторінки.)

Чудово!

(Спроба типової театральної рецензії)

Чудово, ось єдине слово, яке хочеться повторювати, кажучи про нову прем'єру Заболотненського музично-драматичного театру.

Чудові пісні, що звучать у виставі. Щоправда, акторам бракує голосу, але цей маленький недолік майже непомітний на тлі всього іншого.

Чудова музика (про яку не можна сказати нічого поганого, крім хорошого). І хоча виконавський рівень оркестру нижчий за будь-яку критику, це майже непомітно на тлі всього іншого.

Чудовий темп п'єси, іскрометні її діалоги, надзвичайно насичений текст. Щоправда, режисерські рішення та гра акторів практично не дозволяють донести цей текст до глядача, але й це майже непомітно на тлі всього іншого.

Чудовий задум головного балетмейстера театру. На жаль, хореографія суперечить загальному настрою вистави, але й це майже непомітно на тлі всього іншого.

А найголовніше в сьогоднішній прем'єрі — чудово, що нарешті колектив нашого театру звернувся до сучасної, злободенної, навдивовижу глибокої й надзвичайно виразної п'єси!

Але й це майже непомітно на тлі всього іншого...

Пауза — бажано, щоб глядачі зрозуміли й поаплодували. Першим може почати

аплодувати Верченко, що стоїть на стільці.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Чого добру пропадати, подумав я й поніс до відділу культури — куди ж ще?

ВЕРЧЕНКО. Віра Іллівна була у відпустці, заміщав її поет Василь Азалевський, що вів у газеті літературну сторінку.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Він прочитав, покрутив головою й сказав: "Це ж про наш театр". — "У жодному разі", — відповів я, чесно дивлячись йому в очі.

Ляльковий план: Верченко й Азалевський. Розмовляють нарочито ляльковими голосами. Ляльку Азалевського веде молодий Верченко.

ВЕРЧЕНКО. Можна до вас, Василю Леонтійовичу!

АЗАЛЕВСЬКИЙ. Ну заходьте, Олександрє Юрійовичу, якщо вже зайшли. Але Віра Іллівна у відпустці...

ВЕРЧЕНКО. А я до вас, Василю Леонтійовичу.

АЗАЛЕВСЬКИЙ. А навіщо?

ВЕРЧЕНКО. От, приніс дещо... Мабуть, прочитаєте?

АЗАЛЕВСЬКИЙ. Ну залишайте...

ВЕРЧЕНКО. А можна зараз? Отут одна сторінка всього...

АЗАЛЕВСЬКИЙ. Ну якщо ви так просите (*читає*). Ага... Ага... О!.. Це ж про наш театр!!!

ВЕРЧЕНКО. У жодному разі!

АЗАЛЕВСЬКИЙ. От тому й надрукуємо! Під рубрикою "Гумор"! (*Сміється.*) А як підпишете? Мабуть, псевдонімом?..

ВЕРЧЕНКО. А краще псевдонімом?

АЗАЛЕВСЬКИЙ (*сміється*). А це вам вирішувати.

ВЕРЧЕНКО. А яким?

АЗАЛЕВСЬКИЙ. Ну не Гоголь (*сміється*).

ВЕРЧЕНКО. А можна — Федір Нетреба?

АЗАЛЕВСЬКИЙ. Можна. Але... а раптом цей Нетреба дійсно існує?..

ВЕРЧЕНКО. А як довідатися?

АЗАЛЕВСЬКИЙ. А ви йдіть до себе й хоча б телефонний довідник погортайте.

ВЕРЧЕНКО. А без псевдоніма можна?

АЗАЛЕВСЬКИЙ. Можна. От як надумаете — так і приходьте.

Актори повертаються до живого плану.

ВЕРЧЕНКО. Мабуть, Азалевський давно зрозумів те, що тільки починав розуміти я. Театр обома руками тримався за репертуар знаменитої дореволюційної трупи, що грала на цих же підмостках. Класика, хто буде сперечатися! Але, щоб мати успіх, класика повинна бути сучасної, а в театрі-спадкоємці вона здавалася витягнутої з нафталіну — і тільки для того, щоб потім знову повернутися до нафталіну.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але й постановки сучасної драматургії здавалися витягненими з того ж нафталіну.

ВЕРЧЕНКО. Інакше й бути не могло!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Бо театр завис поза часом і навіть не намагався стрибнути вище голови.

Ляльковий план.

ВЕРЧЕНКО. А навіщо?! Але ж він і так спадкоємець, продовжувач, хоронитель і представник! Чого вам ще?! Зарплатня йде, дотації виплачуються, гроші на постановки дають, а записні рецензенти...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А записні рецензенти завжди напишуть, що театр у черговий раз виявив вірність традиціям великих попередників.

ВЕРЧЕНКО. Може бути, тому й ухилялися від рецензій штатні журналісти відділу культури...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І тільки я, молодий і наївний, не встиг ухилитися вчасно...

Живий план.

ВЕРЧЕНКО (*повертається до столу, говорить й одночасно пише*). З Нінель Володимирівною ми були знайомі не близько, але знайомі. Розмова йшла ні про що. Майже світський обмін репліками.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І раптом, іспитуючи подивившись мені в очі, вона сказала: "А ви не хотіли б написати про наш театр?" Я знизав плечима. "Замовлять рецензію — напишу". — "А якщо не рецензію? Ви не погодилися б зустрітися зі Степовим, черговим режисером?"

ВЕРЧЕНКО. Нінель Володимирівна, зрозумів я, затіває інтригу. І від пропозиції, щоб Степовий прийшов до редакції або я до нього, відмовилася навідріз: "Ні, краще де-небудь на нейтральній території".

Рішуче входить Нінель Володимирівна — гарна, добре одягнена, доглянута жінка, що виглядає набагато молодшою за свій вік. Молодий Верченко навшпиньках віддаляється за куліси. Як і раніше — живий план.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Ще раз доброго дня, Олександрє Юрійовичу.

ВЕРЧЕНКО (*встає, здивований і розгублений*). Ще раз, Нінель Володимирівно... Щось трапилося?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Стріляли, як кажуть, Олександрє Юрійович.

ВЕРЧЕНКО (*не зразу розуміє жарт*). Хто стріляв?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*сміється*). Ви ж, товаришу Сухов, і стріляли. Та ще так... жалібно! Як же я могла не прийти?

ВЕРЧЕНКО (*розгублено*). А як ви мене знайшли?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*сміється*). Невже я не знаю, де редакція газети? А внизу черговий підказав.

ВЕРЧЕНКО. І ви... зважилися?..

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*сміється*). Зважилася, Олександрє Юрійовичу. Життя коротке, скільки можна коливатися!

ВЕРЧЕНКО. Ну... сідайте...

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А можна я сюди, до дивану? (*Сідає, оцінює*

пружність, знімає ридикюль, кладе з краю.) Дивовижний диван! І для чого він у вас? Ночуєте?..

ВЕРЧЕНКО. Для інтерв'ю.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*знову сміється*). Як я вгадала! Ну от, я вже на дивані, можете починати.

ВЕРЧЕНКО. Мабуть, краще сюди, до столу?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А ви непослідовні, Олександрє Юрійовичу. То кажете — інтерв'ю на дивані, то вам стіл потрібен. Чи у вас (*сміється*) примха така — тільки на столі?

ВЕРЧЕНКО. Та ні... ну... мені тут зручніше... диктофон поруч. Але... можна й на дивані.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. І багато ви на цьому дивані інтерв'ю взяли?

ВЕРЧЕНКО (*сміється*). Нінель Володимирівно, я не рахував.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А з жінками — теж не рахували?

ВЕРЧЕНКО. До чого отут жінки?..

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Так, звичайно, для вас — ні до чого. Могли б і не казати... А столичок навіщо? Для чарок?

ВЕРЧЕНКО. Ну... можу каву заварити. А чарок немає.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Важко мати справу із цільною людиною — навіть чарок немає. А мені так хотілося випити з вами на брудершафт. Щоб на "ти" перейти.

ВЕРЧЕНКО. Можна й без цього. Хай буде попросту, на "ти". Врешті-решт сто років знайомі.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*передражнюючи інтонацію Верченка в телефонній розмові*). Які "сто років"? Ще тридцяти немає. І ми з вами... ще можемо... що-небудь... Ну, сідай сюди, бери своє інтерв'ю. Тільки ніяких диктофонів!

ВЕРЧЕНКО (*пересаджується на диван*). Добре... Пам'ять у мене професійна... Але... це так несподівано... Я навіть трохи нервую. Краще б з диктофоном.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*категорично*). Без! Я теж трохи нервую — але ж прийшла! Так що... вмикай свою пам'ять — нехай запам'ятає це інтерв'ю. Починай.

ВЕРЧЕНКО. Ну, Нінель Володимирівно, тоді спочатку те, що я через телефон спитав.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Знаєш, Олександрє, якщо на "ти", будь простіше, по-домашньому. Без "Володимирівно".

ВЕРЧЕНКО. Добре... Ніна...

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*сміється*). Не вгадав! Краще Неля.

ВЕРЧЕНКО. Добре. Неля. Пам'ятаєте... пам'ятаєш, як пішов головний режисер Кравченко й прийшов на його місце Степовий?.. Що там між ними варилося?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Ну, що там варилося, ти й сам знаєш — ти ж тоді зі Степовим розмовляв. Без мене, до речі. Я навмисно вас удвох залишила. А все інше? Ну... тридцять років пройшло! Кому це цікаво сьогодні?

ВЕРЧЕНКО. Ну... хай тільки мені — я сам хочу зрозуміти, хто був лялькою, а хто —

ляльководом.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Хтось був ляльководом. А хтось — лялькою, маріонеткою. Навіть ще смішніше! Були маріонетки, які уявляли себе ляльководами. Смішно?! Маріонетка, що уявляє, що керує іншою лялькою, а насправді — це її смикають за ниточки!

ВЕРЧЕНКО. Я так і думав.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Заспокойся, Сашко. До тебе це відношення не має. Ти все одно зробив все на свій розсуд. *(Раптово гасне світло; тільки на робочому столі тихесенько дзижчить ноутбук, його екран світиться, ледь-ледь освітлюючи сцену.)* Що за жарти, Олександрє Юрійовичу?! Це у вас кожне інтерв'ю так? Чи тільки зі мною?

ВЕРЧЕНКО. Це буває, Нелю. Лінія перевантажена, от і спрацьовує захист на трансформаторній підстанції. Хвилин тридцять світла не буде... розмовляти це не заважає. А сама ти ким була — лялькою, ляльководом чи маріонеткою, яка уявила себе ляльководом?..

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Ну... можливо, трохи й тим, і тим. Слухай, тобі це важливо? От зараз, на цю хвилину, тобі це важливо?

ВЕРЧЕНКО. Я ж сказав — я для себе повинен знати. Щоб в статті не набрехати — повинен знати!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Верченко, я завжди підозрювала, що ти просто лялька байдужа! Нічого не розумієш і не почуваєш!

ВЕРЧЕНКО. Ну вже, мабуть... дещо розумію.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Що ти розумієш, Сашко?! Ти що, не бачиш?! Я — жінка, Сашко. Я, може бути, у цю дурну історію тільки через тебе влізла. А ти!.. Дурень! *(Підіймає руку, нібито маючи намір чи вдарити, чи погладити по щоці.)*

Змовкає ноутбук — вмикається режим чекання, згасає його екран. Повна темрява.

ВЕРЧЕНКО. Може бути, я і є дурень, Нелю, але...

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Мовчи, краще мовчи, дурнику...

ВЕРЧЕНКО. Нелю... *(У темряві щось падає на підлогу.)* Що це?!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА *(сміється)*. Мій ридикюль впав... і чорт із ним...

Завіса (кінець першої дії)

Дія друга

Та ж декорація. Світло горить. Верченко сидить за ноутбуком. Нінель Володимирівна біля дзеркала поправляє макіяж.

Живий план.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА *(продовжуючи розмову, що йде вже декілька хвилин)*. Сашко, я тобі сто разів повторюю: не має значення, хто сказав "а" і хто за які ниточки смикав. Та й навіщо?!

ВЕРЧЕНКО. Тому що моя рука була останньою! Маріонетка на ниточках...

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Залиш! Ти блискучий журналіст. Ти скільки завгодно можеш уявляти себе маріонеткою (*прямує до авансцени, звертається до глядачів*), а насправді? Навколо подивися. Мабуть, ми всі — маріонетки. З кожного свої ниточки стирчать. Тільки вони не завжди працюють. І ти, за які ниточки тебе не смикай, ти завжди залишишся собою — все зробиш на свій розсуд. Гадаєш, я не знаю, ЩО тобі Степовий розповів, — хоча мене там не було. Знаю! Він тоді ВСІМ це розповідав. Тет-а-тет. А ти все одно написав тільки те, що сам хотів. Не те, що ТАМ (*показує пальцем вгору*) чекали!

ВЕРЧЕНКО. Але результат!..

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Результат! Все було завчасно вирішене! Ти міг сто разів написати: Кравченко — геній, не чіпайте Кравченка! Але ти в будь-якому разі сказав би "але"!

ВЕРЧЕНКО. Сказав би. Тому що...

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Я знаю чому. Я й сама б сто разів сказала "але". Це попередник Кравченка міг стільки років тримати театр. Ні, звичайно, щось було краще, щось — гірше... але було, справді? Хоча, вибач, це все ще до тебе було. Шкода, що ти не приїхав до того, як театр перебудували... А після цього... Може бути, зовсім не Кравченко винуватий. А хто? Що?.. Не знаю. Час? В атмосфері щось змінювалось? Але мені тоді здавалося — це початок кінця.

ВЕРЧЕНКО. А мабуть, так і було?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Це ти сьогоднішній кажеш. А тоді здавалося — ще можна щось виправити. І потрібно!

ВЕРЧЕНКО. Але результат!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Класику читай, Сашко. "Нам відгадати не дано, чим наше слово відгукнеться". Я не знаю, що ти зараз напишеш. Але коли це буде надруковано — голови покотяться, не сумнівайся!

ВЕРЧЕНКО. Нелю! Але ж я цього не планую!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А це не від тебе залежить.

ВЕРЧЕНКО. Що, ТАМ вже вирішили?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Майже так. Потрібен тільки привід.

ВЕРЧЕНКО. Так що мені зараз — ноутбук об стінку шарахнути?!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Не допоможе. Газет багато — хтось нашкрябає. А ти... ти хоча б правду напишеш.

ВЕРЧЕНКО. Щоб потім почути — кому вона була потрібна, ця твоя правда? А може бути, дійсно нікому?.. Тільки головному редакторові... як матеріал на дві смуги. І все одно під ним буде не його, а мій підпис.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. От бачиш — дві смуги! Не може газета вийти із двома порожніми сторінками й написом: "Тут повинна була стояти стаття Олександра Верченка".

ВЕРЧЕНКО. А!.. У гарного редактора завжди що-небудь у запасі є. У нашого теж —

зимовий відпочинок у Фінляндії. Саме на дві смуги.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Зимовий? Зараз? Влітку?!

ВЕРЧЕНКО. Ну й що? Коли-небудь і зима буде.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*іронічно*). Сашко! А глобальне потепління!..

ВЕРЧЕНКО. Гадаєш, і до Фінляндії добереться?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Ти краще статтю допиши.

ВЕРЧЕНКО. Ага. "Роби що повинен, і хай буде, що буде"?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Роби що повинен. А хай буде, що буде — це не твоє. Ти все одно будеш руку на пульсі тримати.

ВЕРЧЕНКО (*дивиться на годинника*). Дідько! Головний редактор вже чекає.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Тоді працюй! (*Виходячи.*) Тільки на цьому дивані більш ні в кого інтерв'ю не бери.

ВЕРЧЕНКО (*вслід*). Обіцяю... (*Навшпиньках входить молодий Верченко.*) Ага! Совість моя незвана! Знову з'явився?

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Стріляли...

ВЕРЧЕНКО. Стріляли. От зараз і відповіси за все! І за те, що зробив тридцять років тому... і за те, чого... не зробив...

Ляльковий план: Верченко, Нінель Володимирівна й Степовий. Ляльку Степового веде молодий Верченко. Розмовляють нарочито ляльковими голосами.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Микола Миколайович. Олександр Юрійович. А я вас залишаю, щоб не заважати (*зникає*).

ВЕРЧЕНКО. Миколо Миколайовичу, одразу домовимося: я — тільки глядач, тільки рецензент, і взагалі — людина із зали.

СТЕПОВИЙ. О, це ж добре! Це добре — що глядач! Це чудово! Тому що дехто глядачем не був жодного разу, а судить — зі сторони, як ви розумієте.

ВЕРЧЕНКО. Але і я — зі сторони!

СТЕПОВИЙ. І що вам зі сторони видно?

ВЕРЧЕНКО. Миколо Миколайовичу, хто в кого інтерв'ю бере?

СТЕПОВИЙ. Олександр Юрійовичу! Це ж було риторичне запитання! І я й сам на нього з радістю відповім... ні, з боєм у серце! До театру не йде глядач! Та й навіщо він піде — з отаким репертуаром?! Це теж риторичне запитання — тому я на нього й відповідати не буду. А театр через це не виконує фінансовий план! Тому директора увесь час викликають ТУДИ, на килим, і б'ють по ньому кулаком!

ВЕРЧЕНКО. По килиму?

СТЕПОВИЙ. Ні, по директорів!

Живий план.

ВЕРЧЕНКО. Степовий виявився напористим і переконливим. Так, говорити він умів. Але те, що розповів... Я ніколи не зустрічався з Кравченком, головним режисером. Але, виходило, на ньому треба було поставити клеймо посередності й душогубця нашого чудового театру й гнати з театрального світу з вовчим квитком за профнепридатністю.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І все це було, м'яко кажучи, не для преси.

Ляльковий план.

ВЕРЧЕНКО. Сьогоднішніх законів про дифамацію ще не було. За наклеп, за голослівне згадування будь-якої посадової особи карала й милувала партія. Вона тоді була в нас одна. Зате нас у неї було вже багато. І їй було не важко викинути зі своїх рядів кожного, хто насмілився на критику, не санкціоновану зверху. Тому в мене страйкувала рука.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Ні, побоювався я не за себе — за головного редактора: ще пропустить до друку, не читаючи. І поїде, бідолаха, без партквитка до якого-небудь далекого села пересічним кореспондентом...

ВЕРЧЕНКО. Але зрештою я сів за машинку. І написав те, про що й збирався писати. Чому наші установи культури так мало роблять саме для культури? Велику статтю — на смугу. І окремо в неї — про театр. Те, що розповів Степовий, у статтю не вийшло. Максимум додало два-три штрихи, та й те більше в підтексті.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але... я зрозумів, що показати цю статтю Вірі Іллівні не наважусь...

Живий план.

ВЕРЧЕНКО. І Нінель Володимирівна зробила наступний хід — сама зустрілася з головним редактором і передала йому мій матеріал. Мудро. Якби щось пішло не так, у головного редактора були б залізні козири: по-перше, його про це "дуже просили", а по-друге — автор. Ви ж розумієте — молодий, прийшлий, він сам не розуміє, на що замахнувся! А хочете — він сам же й покається на газетних сторінках перед містом і світом?..

Ляльковий план. Нінель Володимирівна й головний редактор.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (розмахуючи рукописом). Євгенію Миколайовичу, але ж ви розумієте, як важлива ця стаття!

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР (роблячи танцювальні па навколо Нінель Володимирівни). Нінель Володимирівно, але я йому її не замовляв. Я не можу заохочувати цю самодіяльність! Отак кожен журналіст почне писати все, що йому заманеться! А я буду повинен це друкувати? А хто буде писати те, що потрібно для газети?!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Замовте! Це те, що потрібно для газети!

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР (не припиняючи танцювальних па). Тоді кожен почне писати все, що йому заманеться, а потім вимагати — замовте.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А якщо Верченко писав не для газети, а для себе?..

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. У стіл?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Якщо це так називається — у стіл.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. Нехай і тримає в столі!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А він і тримав. А потім забажав почути мою думку.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. А я отут до чого? Ну й скажіть йому свою думку.

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А мені так сподобалося, що я вирішила показати вам.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. Але ж ви не редактор!

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. А якщо я — суспільна думка. Або... Як це у вас

називається — якщо рукопис прийшов поштою? І від невідомого автора?

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР. І рукопис дійсно прийшов поштою?

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА. Неважливо! Це ви вважали — поштою. А коли зрозуміли, що це написав ваш співробітник, вже не мало значення — замовляли ви чи ні!

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР (*завершуючи танцювальне па*). Нінель Володимирівно, Нінель Володимирівно, я б ніколи не надрукував це, якби не ви!

Живий план.

ВЕРЧЕНКО. За тиждень стаття була надрукована. Ще за два тижні Кравченко звільнився з посади і його місце зайняв Степовий. (*Йде до авансцени, звертається до глядачів.*) І лише потім, набагато пізніше, я раптом подумав — і що, вистачило такої малості? Я нікого не виказував і не викривав. Прізвище Кравченко не згадав жодного разу. Лише висловився, що репертуарна політика театру і, відповідно, глядацька зацікавленість залежать у першу чергу від режисерів і режисури. Прізвище Степового згадав тільки раз. Ну, мабуть, трохи доброзичливіше, ніж збирався — якби розмови з ним не було. Усе, що я зробив, це запитав: чому театр не займає у сфері культури те місце, що йому належить? І цього вистачило?.. Ні, хлопці, інтрига заварювалася десь вище, ніж рівень Нелі Володимирівни. Публікацію дійсно чекали. І головний редактор, член бюро обкому, знав про це. Але це я сьогодні такий розумний. А тоді...

Ляльковий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Юрійовичу, але й тоді партійне й радянське керівництво тільки тим і займалося, що "рятувало" театр, щоб до нього йшов глядач! Але ж театр — це складова частина єдиної ідеологічної системи! І глядач просто зобов'язаний ходити на вистави, щоб вкушати потрібний йому духовний хліб.

ВЕРЧЕНКО. Що тільки для цього не вигадували! До буфету театру, наприклад, завозили дефіцитні продукти. Зникло, скажемо, у місті вершкове масло. І от глядач приходить на виставу і бачить — а в буфеті масло є! І навіть можна взяти пів кіло!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І от після антракту сидять глядачі в залі з паперовими згортками в руках і вже не стільки виставу дивляться, скільки нудяться. Тримати ідеологічно потрібний продукт у руках — незручно, може потекти. На коліна покласти? Може ще й костюм заплямувати...

ВЕРЧЕНКО. Але вже наступного дня глядач прийде на виставу ідеологічно підготовленим. З торбиною. Та й ще сусідів, друзів, товаришів приведе! Не можна ж оголосити по радіо, що в театрі масло продають. І визнати, що в магазинах його немає! Треба було покладатися на інші засоби масової інформації — теж радіо, але сарафанне.

Грають репризу.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Юрійовичу, а як з цим зараз?

ВЕРЧЕНКО. З радіо?

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Ні, з маслом.

ВЕРЧЕНКО. Завжди є. І усюди.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Вершкове?..

ВЕРЧЕНКО. Написано — вершкове. А чи масло... Написано — масло.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Не справжнє, чи як?

ВЕРЧЕНКО. Мабуть, й справжнє.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А ковбаса?

ВЕРЧЕНКО. Теж.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А на смак?

ВЕРЧЕНКО. Молодий ти ще... Дива синтезу! Будеш їсти віконну замазку, а вважати, що це французький паштет із трюфелем...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А не можна, як тоді, у буфет театру справжнє масло завозити? І щоб усі знали — тут справжнє!

ВЕРЧЕНКО. І визнати, що у всіх інших — не справжнє?.. А це вже недобросовісна реклама!.. Позов. Суд...

Пауза, що визначає кінець репризи.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але коли й масло не допомагало, знову змінювали директора.

ВЕРЧЕНКО. Я якось познайомився з людиною, що, рятуючись від цієї посади, на місяць залягла до лікарні. І зображувала ледь не смертельно хворого — поки не відгрімилі блискавки й не знайшовся черговий камікадзе.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А отут я зі своєю статтею: театр повинен рятувати не директор, а головний режисер. Слухай, Юрійовичу, а чому так виходило: від посади директора шарахалися як від вогню, а на посаду головного режисера кидалися як на амбразуру?

ВЕРЧЕНКО. Не сміши мене! Амбразура — це посада директора. Для неї Олександром Матросовим треба бути. Інша справа — головреж! Хто газетярам інтерв'ю дає, а артистам — ролі? А що таке артист без ролі? Кожному оплесків хочеться! І чим бездарніше — тим більше хочеться.

Живий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Зате мій театральний роман вийшов на новий рівень. Степовий запрошував мене на репетиції, ділився планами, запитував мою думку, навіть увів до художньої ради.

ВЕРЧЕНКО. Запитував думку?.. Ну це ти й бовкнув! Не було в нього такого звичаю!

Ляльковий план. *Верченко й Степовий. Розмовляють ляльковими голосами.*

СТЕПОВИЙ (насідає на співрозмовника). Яким ми хочемо бачити театр? Музейним експонатом у зашкленій вітрині, що береже в собі дух давньої давнини? Але тоді не треба вимагати касових зборів! А якщо потрібні збори — не треба перетворювати театр у музейний експонат! Тільки нові постановки, тільки сучасність — може бути, одна-дві класичні вистави, як фірмовий знак театру — і прем'єри, прем'єри, прем'єри!..

ВЕРЧЕНКО. І ви вже, напевно, готуєте першу таку прем'єру!

СТЕПОВИЙ (розмахує рукописом). Ось вона, ця п'єса — п'єса, з якої я почну як головний режисер! (Верченко-лялька намагається заглянути в рукопис.)

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО (у живому плані) Але коли я побачив, з якої п'єси він

зібрався почати, я навіть підстрибнув від несподіванки.

ВЕРЧЕНКО (*лялька — підстрибує й зависає в повітрі, безпомічно рухаючи кінцівками*). Адже ця вистава вже йшла майже у всіх театрах!

СТЕПОВИЙ (*теж злітає в повітря, але не стає безпомічним — веде діалог ще активніше, "зверху униз"*). То й що?!

ВЕРЧЕНКО (*безпорадно*). Це вже класика — навіть блискуча екранізація є! І що буде? Наш глядач буде сидіти й мимоволі зрівнювати — і те не так, і це не те...

СТЕПОВИЙ (*злітає ще вище*). Олександрє Юрійовичу, ви нічого не розумієте! Сам великий Безнадій-Лямповецький почав саме із цієї п'єси й з нею перетворив свій відсталий театр на сучасніший у світі! А зараз і я цією п'єсою відроджу і наш театр!

Живий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я слухав із сумнівом і надією. А якщо я й дійсно бачу перед собою нового, ще невідомого місту й світові Безнадій-Лямповецького?! І прем'єра мене здивувала. Раптом заграли актори, на яких я вже готовий був поставити хрест. І в цілому вистава була непогана... Чи це тільки здавалося після нафталіну, яким театр дихав до того?

ВЕРЧЕНКО. Але один недолік існував: вистава була зроблена за вже відомим зразком. Ні, гірше! Була скопійована з відомого зразка!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І все ж я таки написав позитивну рецензію. Потім — ще дві-три.

ВЕРЧЕНКО. Кошмарів типових рецензій я позбувся. Зараз мене мучили інші комплекси.

Молодий Верченко бере стілець, спускається до зали для глядачів, ставить біля першого ряду, сідає; Верченко сідає на стілець на краю авансцени.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я сидів у партері й дивився виставу, коли мене злегка штовхнули в бік.

ВЕРЧЕНКО. "І ви на це дивитеся?" — співчутливо прошепотів сусід праворуч.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я знизав плечима й прошепотів у відповідь (*виконавець ролі обертається й звертається до глядачів*): "Гадаю, ви теж".

ВЕРЧЕНКО. "Я! — раптово розлютився він. — На це ж дивитися огидно! Вони ж в устілку п'яні, по сюжеті. А вони що творять! Чи вони дійсно в устілку?! Артисти..."

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я відвернувся, але незабаром відчув новий поштовх.

ВЕРЧЕНКО. "А цей що робить? Дивитися ж огидно! Артист зветься! Він же до неї з мерзенними намірами прийшов. Так давай! А він чого?.. Чи в нього ніколи мерзенних намірів не було?"

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. На сцені йшла комедія. Поруч зі мною розгорталася драма.

ВЕРЧЕНКО. "Погляньте! Це вона так пручається! Дивитися ж огидно. Актриса!.. Вона що, не пручалася ніколи?"

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Відповідей він не чекав.

ВЕРЧЕНКО. "А той що зображує? Він же під потяг кинутися зібрався. Актор зветься! Він що, під потяг ніколи не кидався?"

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Спіймав хвилину, я співчутливо прошепотів йому в вухо: "Ви, напевно, режисер?"

ВЕРЧЕНКО. "Режисер?! — вибухнув він. — Якщо хочете знати, найогидніше тут — режисура! Ну взявся ти ставити про безхатченків — будь ласка! Але щоб життєво було! Чи він безхатченком ніколи не був?"

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО (*повертається до сцени*). "Послухайте, — не витримав я, — якщо не подобається, можете просто піти!"

ВЕРЧЕНКО. "Можу, — погодився він безрадісно. — А навіщо? Ще огидніше, що мені про все це ще й рецензію писати".

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. "Яку рецензію?" — не зрозумів я.

ВЕРЧЕНКО (*емоційно, показуючи, що персонаж, якого він зображує, виходить із себе*). "Як яку? Звісно ж — позитивну!"

Пауза.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Так, нелегко дружити з театром...

ВЕРЧЕНКО (*з посмішкою*). Дружити? Ні, це ти з ними — дружиш, але вони тебе — використовують.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але я дійсно вважав їх друзями! Скільки разів через це доводилося балансувати над текстом, як канатоходець над безоднею: один невірний крок, одне неточне слово — й все, ти летиш униз. Ну зробили вони нову виставу — ну й що?! Дивитися, взагалі, можна. Але можна й не дивитися — нічого не втратиш... Але це твої друзі — вони чекають на позитивну рецензію...

ВЕРЧЕНКО. І ти починаєш домислювати те, чого не було ні в п'єсі, ні на сцені: дивиться, глядачі, але ж у підтексті це є!.. У підтексті...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А хіба не позитивних рецензій чекали редакції газет?

ВЕРЧЕНКО. Іноді й мені казали: "Якщо щось не сподобається, не пишіть занадто різко". Й у начальницьких кабінетах з високими стелями чекали позитивних рецензій: але ж не даремно старалися — прийшов новий керівник і театр пішов на підйом...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО (*знову спускається до зали, іде проміж рядами; з інтонацією ярмаркового закликальника*). Кому позитивну рецензію?! Кому позитивну рецензію?! Вам? (*Надягає глядачам блазнівські ковпаки*.) Вам?.. І вам, і вам, і вам!.. (*Надягає на себе клоунську маску, повертається до сцени, збираючи роздані ковпаки*.) Пограли? Досить! Не тільки вам потрібні позитивні рецензії. Їх чекають усюди — у Кропивницькому, у Кривому Розі, у Херсоні, у Полтаві... (*Знімає маску*.)

ВЕРЧЕНКО. Але щось все одно було не так. Степовому відмовили у вступі до партії — а без партквитка він міг залишатися всього лише ВИКОНУЮЧИМ ОБОВ'ЯЗКИ головрежа. Театр усе більше нагадував корабель, що пливе невідоме куди без керма й без вітрил. Якись чутки повзли по місту...

Ляльковий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я спробував поговорити про це з Нінель Володимирівною (*з'являється Нінель Володимирівна*).

НІНЕЛЬ ВОЛОДИМИРІВНА (*холодно*). А хто винуватий, що Степовий виявився

нездібним режисером?" (Зникає.)

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Я завмер. Це була її думка? Чи вона передала те, чого я сам ще не знав?

ВЕРЧЕНКО (ляльковим голосом). "Товариш Степовий не виправдав високу довіру..."

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО (услід Нінель Володимирівні). Навіщо ви втягли мене в цю авантюру?!

Живий план.

ВЕРЧЕНКО. А треба було кричати: "Навіщо я, дурень, поліз у цю мерзенну історію?!" (Повертається до столу, пише й говорить одночасно.) Про те, що Степового "пішли", я довідався із третіх рук. Смішно це чи ні, але була використана та ж схема, що привела його в головні режисери, — безжальна газетна публікація, до того ж не в нас, а в столичній газеті — куди більш жорстока, ніж те, що написав я, коли звільняли голову Кравченко.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Мені залишалося тільки радіти, що сам я не мав до всього цього ніякого відношення.

ВЕРЧЕНКО. А було чому радіти взагалі? У країні бешкетувала горбачовська перебудова. Преса захлиналася від нових слів: гласність, плюралізм, реформи, демократія, консенсус! Вірним шляхом йдемо, товариші, і як тільки візьме гору нове мислення!.. Напевно, і десь у кабінетах з високими стелями взяло гору нове мислення: якщо ввести посаду художнього керівника й об'єднати посади директора й головного режисера в однієї особи, усе враз зміниться на краще.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А нічого не мінялося!

ВЕРЧЕНКО. А з чого? Партія, яка все ще залишалася одна, — і правильно, казав дехто, дві партії нашому народу не прогодувати! — рішуче боролася за тверезість. Але багатокілометрові черги тягнулися чомусь не до кас театрів, а до вино-горілчаних магазинів. І преса підспівувала тим, хто цю країну розвалював: реформи, економіка, інвестиції, народ, ринок, вітчизняний виробник, народ, блок, партія, фракція, народ, демократія, рейтинг, народ, реформи... Ми наш, ми новий світ побудуємо! А чого не зможемо самі — захід допоможе! Дасть — від щедрот своїх! — кредити, новітні технології, візьме за шкірку та й потягне туди, куди й не мріяли. І як же все буде чудово, якщо прийде на наші підприємства новий, ЕФЕКТИВНИЙ ВЛАСНИК...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І приходили?

ВЕРЧЕНКО. "Ефективні власники"? Ще б пак! І перш за все відправляли всіх у неоплачені відпустки. І поки вчорашній гегемон ходив навколо мерій, яки отримали своє нове мислення, із саморобними плакатами — "Дайте роботу!", "Віддайте зарплатню!" — бригади газозварників під корінь зрізали в цехах обладнання, будь-яке, все, і непотрібне, і найдорожче, а ефективний власник сплавляв його на захід за ціною металобрухту. Потім продавав цехові корпуси під склади або крамниці, а сам зникав у невідомості.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І вже не мало значення, хто буде художнім керівником у театрі — справи йшли все гірше, вже й актори ходили навколо мерій із плакатами —

"Віддайте зарплатню!" Слухай, а чому не "Забезпечте нам глядача"?

ВЕРЧЕНКО. А їм раніше, щоб зарплатню отримувати, глядач був не потрібен! Зате ледве не щодня у театрі проводилися збори — профспілкові, колишніх партійних організацій вже ніде не було. І щоразу актори вимагали нового худкера.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Байка Езопа — "Жаби, що просять царя"...

ВЕРЧЕНКО. Я зробив одну або дві публікації про ситуацію в трупі, випадково образив чергового худкера, а потім... мене перестали пускати в театр. Ну й... я самоусунувся. Мені й без театру було про що писати. Про трудові колективи, які ставали заручниками в переділі власності, про підприємства, що йдуть на дно. Хоча все частіше відчував себе хлопчиком, що намагається заткнути пальцем дірку в греблі.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А ще ти ходиш на пресконференції!.. На брифінги!.. Береш інтерв'ю!.. І начебто б чесно робиш свою справу...

ВЕРЧЕНКО. Але якщо високі й найвищі посадові особи безсоромно брешуть...

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО А ти вимушений повторювати цю брехню... (*Знову надягає клоунську маску, звертається до глядачів*). Агов, хлопці, вам ковпаки роздати чи самі надягнете?!

ВЕРЧЕНКО. Але раптом наступний худкер театру знайшов свій рецепт: здавати будинок для корпоративів, до яких виявилися ласі власники приватних фірм, нові хазяї життя.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Корпоративи! А тридцять років тому й слова такого не було!

Ляльковий план. *Актори розігрують репризу.*

ВЕРЧЕНКО. Добродії, ви не розумієте! Це вам не смердючий шинок, це ТЕАТР! Тут не тільки БУФЕТ. Тут — ще й СЦЕНА!!!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. І між третьою й четвертою й між сьомою й восьмою вам зі сцени що-небудь покажуть! (*Партнерові.*) А що, до речі, покажуть — два притупування, три припліскування?

ВЕРЧЕНКО. Високе мистецтво. Капусник називається.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А в капусті нові хазяї життя розуміються!

ВЕРЧЕНКО. А які там ложі, добродії, — асоціацію вловлюєте?! Ви тільки, добродії, вбиральню й гримувальню не переплутайте...

Живий план.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Як життєрадісно! А артисти що?

ВЕРЧЕНКО. Нарікали, звичайно: "Це він власне фінансове становище поліпшує..." Але так... неголосно... Бо їм, здається, зарплатню почали виплачувати.

Ляльковий план.

Входить Сергій Васильович (ляльку Сергія Васильовича веде молодий Верченко).

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Доброго дня, Олександрє Юрійовичу.

ВЕРЧЕНКО (*трохи нервово*). Сергію Васильовичу?! Вам теж стріляли?! Чи знову почнете умовляти п'єсу писати?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. А чому б і ні, чому б і ні, Олександрє Юрійовичу? Кому як

не вам, авторові двох п'єс...

ВЕРЧЕНКО. Вони навіть не поставлені!

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Відмовки! Поставлять третю — і перші дві з руками відірвуть.

ВЕРЧЕНКО (*раптово пожвавлюється*). Найсмішніше, Сергію Васильовичу, що я вже й сам бачу, як можна цю п'єсу написати! Але...

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Ніяких "але"! Пишіть!

ВЕРЧЕНКО. У мене зустрічна пропозиція — щоб ви написали. А я вам ідею подарую.

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Смієтеся?!

ВЕРЧЕНКО. Над собою! Але це добре, що ви прийшли, я як раз дзвонити збирався.

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. З приводу?..

ВЕРЧЕНКО. Допомога потрібна. Чий ювілей ми відзначаймо насправді? Чи дійсно сьогоднішній театр спадкоємець дореволюційного? А якщо ні — хто спадкоємець?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. А ніхто! Дореволюційну трупу, що була гордістю міста, розвіяла громадянська війна, на її місце прийшли зовсім нові люди, їх і вирішили вважати спадкоємцями, а будинок театру, знаменита Гранд-Опера купця Зозулі, — це тільки будинок.

ВЕРЧЕНКО. До речі, про Гранд-Опера. Всі ці розмови, що інтер'єру театру потрібно повернути його дореволюційний вигляд, вони серйозно?..

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Так. Якщо держава дасть грошей. Тільки все це нагадує старий одеський анекдот. Не чули? Про бордель, що перестав прибуток давати. Ну, нагнали туди фахівців з наукової організації праці, з ергономіки, з дизайну — стіни перефарбовують, інтер'єр міняють, трудовий процес хронометрують, фасад реконструюють... А отут іде мимо старий одесит. "Хлопці, а що це ви робите?" — "Не заважай, діду, наука працює!" — "Наука! Краще б запитали тих, хто розуміє: даремно фасади красити й ліжка пересувати, коли треба дівчаток міняти". (*Верченко сміється*.) А хочете ще посміятися? Чули про прокляття купця Зозулі?

ВЕРЧЕНКО. Яке?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Таке. Купця Зозулю після революції 1917-го шльопнули в підвалах губернської надзвичайної комісії, поруч, між іншим, з його Гранд-Опера. А він як закричить перед розстрілом: проклинаю, каже, й вас, і все, що для цього міста побудував. Не буде, каже, вам ні в чому вдачі!..

ВЕРЧЕНКО. Ви це серйозно?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Я, мабуть, і не серйозно. А ви спробуйте хоча б одну ніч у його колишній Гранд-Опера переночувати.

ВЕРЧЕНКО (*з іронією*). А ви — пробували?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Ні. Мені новий директор розповів. Там вахтери щоночі кроки чують. Або на сцені. Або в партері. Або на балконі. Або за лаштунками. Скільки разів уже міліцію викликали! Та приїде, перевірить — нікого. Кроки — були. А нікого! Ну й припинили викликати — зрозуміли: тінь купця Зозулі театром бродить... Добре,

нехай бродить — аби до чергових не прийшла. А мабуть — не тільки Зозуля там блукає. Ще й тіні великих режисерів, чиї вистави в цих стінах ішли? І великих артистів, які на цій сцені грали...

ВЕРЧЕНКО (*щиро сміється*). Ну якщо й режисерів, і артистів — не так все погано! Виходить, живий ще в старих стінах дух славнозвісної трупи!

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Але це тільки вночі! Ввечері, як вистава скінчиться й розійдуться всі — все й починається знову...

ВЕРЧЕНКО (*сміється*). Шкода, що тільки вночі.

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Мабуть, дійсно шкода. То наша акторка-легенда над долею нинішньої трупи ридає. То наш великий антрепренер за лаштунками сатанинським сміхом регоче... Кожен своє чує. А деякі вважають, що великі попередники геть ні до чого... (*Сцена знову поринає в півморок. Задник знову перетворюється на екран театру тіней. Унизу виникає зображення будинку театру. Величезна чорна фігура, піднімаючись над ним, робить руками страшні паси. Навколо в'ються чорти, відьми, домовики й інша нечиста сила.*) Що разом з неприкаяною душею купця Зозулина до театру всяка погань проникає!.. Нинішній директор уже двічі батюшку запрошував...

На екрані виникає фігура батюшки, що махає кадилом і кропить будинок святою водою. Погань розсіюється. Але ледь зникає фігура батюшки — з'являється знову.

ВЕРЧЕНКО (*іронічно*). З першого разу не допомогло?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Та й з другого...

ВЕРЧЕНКО (*як і раніше, з іронією*). Нічого, зате реконструкція допоможе...

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Олександрє Юрійовичу, Олександрє Юрійовичу! Доросла людина, а в казки вірите! Ну дадуть, скажімо, гроші на реконструкцію — й що? Це буде найграндіозніша вистава нашої Гранд-Опера. Ви й самі знаєте: будь-яке будівництво, будь-яка реконструкція — а скільки грошей осідає в кишенях підрядників і чиновників!.. А сенс? Ну повернуть інтер'єру його дореволюційний вигляд, ну одержить місто знову свою Гранд-Опера в мініатюрі — для нинішньої трупи це буде мати значення? Ну прийдуть вони в нові стіни. А навіщо? Знову щоки надувати — ми спадкоємці, ми спадкоємці?! А ми?.. Ми, як і раніше, будемо удавати, що це театр?.. А хіба не це ми робили завжди? Не ми аплодували на прем'єрах? Не ми писали позитивні рецензії?.. Пізно фасади реставрувати й ліжка пересувати, коли треба дівчаток міняти... (*Виклик мобільного телефону, Сергій Васильович дістає слухавку; театр тіней мерхне, відновлюється повне освітлення.*) Так?.. Зараз же їду!

ВЕРЧЕНКО. Що трапилося?

СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ. Прокляття купця Зозулі! Директора театру з інфарктом "швидка" забрала! Рятувати людину треба (*іде*).

Живий план.

ВЕРЧЕНКО (*прямує до авансцени*). Не тільки мені — всьому місту погано без театру! Але скільки ж разів за тридцять років виникало почуття, що театру — й без міста добре!

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО (*теж прямує до авансцени*). А все, що було потрібно, — це

казати правду.

ВЕРЧЕНКО. Писати не про те, що хотів сказати режисер, а про те, що в нього вийшло.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А якщо не вийшло — чому.

ВЕРЧЕНКО. Щоб знали — якщо Олександр Верченко сказав виставі "так", завтра в театрі буде все місто.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. А якщо "ні"...

ВЕРЧЕНКО. Краще треба працювати, талановитіше. Бо театр — гра.

МОЛОДИЙ ВЕРЧЕНКО. Але гра в театр — профанація!

ВЕРЧЕНКО. А ми... І знову я... (Сміється.) Прокляття купця Зозулі!..

Різно мерхне світло. Величезна чорна фігура на екрані-заднику робить страшні паси над Верченком. Тіні усілякої погані заповнюють не тільки екран, але й всю сцену й залу для глядачів. Метаються, виють, улюлюкають, верещать і свистять...

(Примітка для режисера: можна одночасно випустити на сцену й до зали артистів — навіть усю трупу, — ряджених чортенятами й іншою поганню, але таке рішення автор залишає режисерові.)

Страшні тіні проносяться над головами глядачів, тягнуться пазуристими лапами й вискаленими пащами до Верченка.

Тричі дзвонить телефон на робочому столі, перекриваючи вереск погані.

Наступає тиша. Тіні зникають. Поновлюється повне освітлення.

ВЕРЧЕНКО (знімає слухавку, вмикається гучний зв'язок). Слухаю, Верченко.

ГОЛОС ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА. Що там у вас за чортівиння, Олександр Юрійовичу?

ВЕРЧЕНКО. Чортівиння? (Оглядається кругом.) Ніякого, Євгенію Миколайовичу, чортівиння... немає... вже...

ГОЛОС ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА. Що — вже?! Я тільки-тільки перевірів пошту. Вашої статті дотепер немає.

ВЕРЧЕНКО. Закінчив. Зараз відправляю.

ГОЛОС ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА (м'якше). Як ви самі її оцінюєте?

ВЕРЧЕНКО. Зробив все, що повинен був зробити.

Завіса

Юрченко Анатолій Петрович, 2016 — 2017, 2022, 2026 рр.

E-mail: yurchenkopost4@gmail.com

Перша публікація (під назвою "Оксюморон") — Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського (Цифрова бібліотека), 2015 р.

Автор нагадує про чинне законодавство, про авторське право й неможливість постановки п'єси без письмової угоди.